

Keersstraat 1

de voormalige Sint-Pieterskapel of het Keerske
en van de het ambachtshuis Kaarsgieters
(nu de Verenigde Protestantse Kerk en de English Church).

Geprangd tussen Philipstockstraat en Cordoeaniersstraat bevindt zich de Keersstraat. De toegang tot de kapel is slechts mogelijk via het voormalig ambachtshuis van de kaarsgieters, dat te bezoeken is (via de kerk).

Een bezoek aan dit ensemble is een ontdekkingstocht in het verleden en loont beslist de moeite. Het voormalige ambachtshuis, duidelijk minder prestigieus dan dit van de timmerlieden en de schoenmakers, bestaat uit twee langshuizen naast elkaar. Het linker langshuis heeft een typische 17de eeuwse gevel, afgewerkt met een middentraptop, en oogt nog authentiek met fraai geprofileerde natuurstenen ingang, geblokte ontlastingsbogen en geblokte rondboogopening. In de vensters zitten nu ramen met kleine roedenverdelingen (oorspronkelijk waren het kruisvensters, zoals het blind venster in de zijgevel nu nog bewijst). Het rechterhuis is heel sober, maar sierlijk door de ovale openingen (de zgn. oculi) (een gedeelte van dit huis is sinds de 19de eeuw geïncorporeerd bij Philipstockstraat 11).

In het voormalige ambachtshuis zijn nog vele interessante, weliswaar bescheiden bouwelementen aanwezig: zolderingen bestaande uit moer en kinderbalken, een 18de eeuwse bordestrap, een rijk gesculpteerd deurstuk (rechts van de inkom), enkele 18de eeuwse zgn. Delftse tegeltjes. De ambachtskamer (waar het ambachtsbestuur bijeen kwam en waar algemene vergaderingen werden gehouden) bevindt zich op de eerste verdieping. Daar stonden een vergadertafel en stoelen (zoals vandaag) en versierden schilderijen (veelal met religieuze onderwerpen) de ruimte. Hier is nog een mooie houten schouw in Lodewijk XVI-stijl bewaard. Op de zolder, waar nu de kinderen van de protestantse kerk bijeen komen, is het schaargebinte nog authentiek (met telmerken en houten pinnen).

Het bezoek aan de kapel vangt best aan met het bekijken van de westgevel, die nog hoort bij de 14de eeuwse Sint-Pieterskapel: een bakstenen tuitgevel met boeiende bouwelementen zoals de halfronde traptoren, de uitdragende boogfries, de luikopeningen, de stukken veldsteen die mogelijk nog refereren naar de vroegste bouwperiode (Graaf Robrecht de Fries liet volgens de overlevering deze kapel in 1080 bouwen).

De Sint-Pieterskapel was in 1389 door brand zwaar beschadigd en werd kort nadien heropgebouwd. In 1723-1725 werd ze wegens haar slechte toestand grotendeels gereconstrueerd naar een ontwerp van de toen nog jonge Hendrik Pulinx (1698-1781), de talentvolle bouwmeester (en beeldhouwer en ceramist) die vanaf 1720 werkte voor het Stadsbestuur. De gotische westgevel bleef behouden, maar werd doorbroken door een hoog segmentboogvenster met natuurstenen omlijsting. De vensters in het koor kregen dezelfde vormgeving.

De eenbeukige kapel is opgetrokken uit baksteen en afgewerkt met een driezijdig koor. Ze meet 11.65 m op 7.75 m. De ruimte is overwelfd met graatgewelven, gescheiden door moerbogen (verfraaid met caissons) en rustend op kraagstenen, versierd met bladmotief. Ook het koor is overwelfd. Overigens is de ruimte onversierd.

De preekstoel en de lezenaar in neogotische stijl zijn afkomstig uit de voormalige Engelse Kerk in de Ezelstraat (nu de Ryelandtzaal). Sinds 1984, en dat na bijna 200 jaar, is de kapel opnieuw in gebruik voor de eredienst. De Engelse Kerk en de Verenigde Protestantse Kerk hebben hier na de laatste restauratie een passend onderdak gevonden.

Vanuit de kapel kan (wat rest van) de Catharinacrypte bezocht worden. Deze ruimte werd in de Middeleeuwen door de potsenmakers gebruikt, ze zouden er zeis handel hebben gedreven en er kraampjes opgesteld hebben. Ze werd eveneens gebruikt *door pijlen- en bookmakers*, die hier hun vergaderingen hielden. Pas op het einde van de lade eeuw werd de crypte officieel door bisschop Felix Brénart gesloten. Oorspronkelijke elementen zijn nog de twee kolommen bekroond door kapitelen in Doornikse hardsteen. De ene is rond, de andere veelhoevig. In de bevloering zitten nog oude natuurstenen tegels. De gemetselde wijnrekken in het koor verwijzen dan naar het 19de eeuwse verleden van het Keersken.

In het begin van de 20ste eeuw werd de geschiedenis van deze kapel opgezocht door de talentvolle Brugse architect Theo Raison (1869-1937) die hoopte ze te restaureren als memoriaal voor de gesneuvelden van de Eerste Wereldoorlog. In 1918 publiceerde hij *La Chapelle Saint Pierre de Bruges. Projet de restauration*. Typisch voor zijn tijd stelde Raison een reconstruerende restauratie voor, vertrekkend op basis van bouwsporen, maar meer nog op basis van analogie met andere kerkgebouwen uit dezelfde bouwperiode. Zijn project kreeg geen kans. Het historisch onderzoek dat Theo Raison in functie van zijn restauratieontwerp uitvoerde, is nu nog altijd zeer nuttig. Daarom deze korte samenvatting waarvan de gegevens naar hun accuraatheid werden gecontroleerd.

In 1080 zou Graaf Robrecht de Fries op het voormalige galgenveld (waar de galgen stonden opgesteld) ten noorden van de Burg een kapel hebben gesticht, opgedragen aan de Heilige Petrus, waarvoor Robrecht een speciale devotie onderhield. Onder de kapel zou een crypte zijn voorzien die hier aan de Heilige Catharina werd toegewijd. De Sint-Pieterskapel werd omringd door nog twee andere, kleine kapellen toegewijd aan Sint-Barbara en Sint-Maarten. In de Sint-Pieterskapel werd op 4 maart 1127 een begrafenisdienst gezongen voor de vermoorde graaf Karel de Goede.

Bovenkapel en crypte waren in de loop van de geschiedenis de zetel van verschillende gilden en ambachten. De voetbooggilde van Sint-Joris (die roem vergaard had tijdens de Gulden Sporenslag), gebruikte ze gedurende minstens twee eeuwen voor erediensten en had een eigen kapelaan. In 1380 verfraaide ze de kapel, die jammer genoeg gedeeltelijk door brand werd verwoest in 1389. De kapel werd nadien hersteld met een substantiële bijdrage van de Stadsmagistraat. Belangrijke restauratie en verfraaiingwerken werden eveneens in de 15de eeuw uitgevoerd. In 1493 verliet de Sint-Joriskilde de Sint-Pieterskapel en ging zich vestigen in haar lokalen in de Sint-Jorisstraat 35, waar een nieuwe kapel voor hen werd ingewijd.

De 16de eeuwse geschiedenis van de Sint-Pieterskapel werd nog niet achterhaald. Er wordt verondersteld dat de kapel o.m. als gevangenis dienst deed tijdens de godsdienstmoeilijkheden. Op het einde van de eeuw toonde het ambacht van de kaarsgieters, die voorheen de Sint-Basiliuskapel voor hun erediensten gebruikte, er interesse voor. Zij zullen haar op eigen kosten restaureren. De glasramen werden versierd met de wapenschilden van de mecenasen (o.a. de familie d'Ognies) en het interieur werd verfraaid met schilderijen zoals het *groot tafereel steende up den outuer, wesende de Kerstnacht en een tafereel werende de boodschap van Maria met dueren*.

In de Middeleeuwen stond naast de Sint-Pieterskapel een kapel toegewijd aan Sint-Maarten, die gebruikt werd door het ambacht van de wijnmeters. Deze kapel werd gesloopt en ruimte plaats voor een woning, in 1580 omschreven als *een huyseken wijlen twee wuensten*. Adriaen d'Ognies, heer van Willerval, werd eigenaar van dit perceel in 1587 en schonk het aan het ambacht. Voor juni 1615 hadden zij hier een relatief bescheiden ambachtshuis opgetrokken. *Den nies huys ghemaect bij die van de keersghieters op de grond van de heere van Willerval Ader eertijds up ghestoen heeft het capelle van Sint-Maarten*.

Naast het ambachtshuis en om de hoek met de Cordoeaniersstraat stond de Sint-Barbarakapel waarvan in een document van 1617 sprake is: *een zeker platske van lange*

Ader wylent een cappelle up ghestaen heeft, ghenaeemt de cappelle van Sint-Barbele (...) neffens het ambachtshuas nu onlancx nieuwe upghemaect twelc hier voortyts een capelle es gheweest ghenaeemt de Capelle van Sint-Maarten.

Kort na de bouw van het ambachtshuis was Joos Spillebeen († 15.12.1637) deken van het ambacht. Zijn boedelbeschrijving bleef bewaard (SAR, Staten van Goed, 1ste reeks, nr. 1563). Hieruit blijft dat een kaarsgieter een zeer rijk man kon zijn. Spillebeen had zijn huis, winkel en magazijn aan de voet van de Sint-Jansbrug (Jan van Eyckplein). Hij verkocht koolzaad, lijnzaad en olijfolie en zeep en mosterd. Zijn persoonlijke inboedel was uitermate rijk, met talrijke meubels (die per plaats worden opgesomd), schilderijen en zilverwerk. Dit archiefdocument is interessant voor de beschrijving van de uitrusting van een winkel annex zeepziederij en kaarsgieterij in de 17de eeuw.

In het begin van de 18de eeuw was de bouwfysische toestand van de kapel slecht. Het ambacht van de kaarsgieters gaf in 1723 opdracht aan Hendrik Pulinx een ontwerp voor een eigentijdse kapel te maken. De westgevel, de crypte en andere muurfragmenten bleven bewaard. Op 29 juli 1725 werd de kapel ingewijd door de toenmalige bisschop Henri Van Susteren.

Na de Franse Revolutie wijzigde de oorspronkelijke functie van het *keersken*. Vanaf 1792 werd ze als herberg gebruikt. Herbergier Pieter Legier, zijn vrouw Anna Delobelle, zijn schoonmoeder en drie kinderen woonden en werkten in de voormalige kapel en ambachtshuis. Van 1829 tot 1834 was het de beurt aan herbergier Gisbertus de Jode. Nadien volgen een hele reeks herbergiers elkaar op: Joannes Duvivier, François Naert, Louis Carpentra, Jacques Vandamme, Joannes Van Loocke. Vanaf 1866 waren het de *cabaretiers* Frederic Cavé en Mathias Willscheid. Nog in 1866 werd 't Keersken verkocht aan de bakkers Charles en Arthur Willems. De kapel werd kort nadien in het kadaster vermeld als magazijn en dit bleef zo tot in het midden van de 20ste eeuw. Voor de recente restauratie was de zetel van Koninklijke Gidsenbond er gevestigd. Het gebouwencomplex was toen reeds stadseigendom.

In 1983 werd het sterk verwaarloosde 't Keerske gerestaureerd in opdracht van het Stadsbestuur naar ontwerp van architect Luc Dugardyn (1929-1994). Storende tussenvloeren verdwenen, de oorspronkelijke kapelruimte werd herschapen en het ambachtshuis gerestaureerd. In dezelfde periode ontstond discussie rond de twee 18de eeuwse huisjes die tegen de kapelgevel (kant Philipstockstraat) waren gebouwd. Het waren in Brugge de laatste voorbeelden van zgn. *spontane architectuur* (wegens plaatsgebrek en omdat kerken of kapellen een centrale plaats in het stedelijk landschap innamen, werden er heel dikwijls vanaf de Middeleeuwen kleine woningen of winkeltjes tegenaan gebouwd; dit fenomeen kon nog tot in onze eeuw in verschillende steden opgemerkt worden).

Ondanks protest, werden in de zomer van 1985 de twee huisjes aan de kapel gesloopt. De buitenmuur werd kort nadien hersteld.

't Keerske is beschermd als monument met K.B. van 16 september 1966.

- Deze tekst komt uit de brochure van de Stad Brugge "Open Monumentendag Vlaanderen" (zaterdag 13 & zondag 14 september 1997). De brochure is samengesteld door mevrouw Brigitte Beernaert van de Dienst voor Monumentenzorg en Stadsvernieuwing.